נשים דגולות שהבינו יותר מבעליהן

עם ישראל נקרא "ישורון", כלומר אוהבים את היושר וסולדים מעקמומיות המדות. ולכן כאשר יצחק מתאונן בצער ואומר לבנו עשו "וַיֹּאמֶר בָּא אָחִיךָ בְּמִרְמָה וַיִּקַּח בִּרְכָתֶךָ" (בראשית כז, לה) צמרמורת אוחזת בעצמותינו. יעקב אבינו, שדגלו הוא "תתן אמת ליעקב" (מיכה ז, כ) יכשל במעשה רמאות?

יש מפרשים שכתבו שעצתה של רבקה היתה להציל את האמת, שדוקא הבן התם והישר הוא יקבל ברכות עדי-עד, ולא מי שעסק בציד-חיות, וגרוע מזה, כדברי רש"י (בראשית כו, לד) "עשו היה נמשל לחזיר שנאמר (תהלים פ) 'יכרסמנה חזיר מיער', החזיר הזה כשהוא שוכב פושט טלפיו לומר 'ראו שאני טהור!' כך אלו, גוזלים וחומסים ומראים עצמם כשרים. כל מ' שנה היה עשו צד נשים מתחת יד בעליהן ומענה אותם. כשהיה בן מ' אמר אבא בן מ' שנה נשא אשה, אף אני כן".

חז"ל מלמדים כי יש להקב"ה טענה וביקורת על יצחק אבינו. "אמר הקב"ה, יצחק יש לי עליו שאהב את שונאי שנאמר 'ויאהב יצחק את עשו'" (מדרש תהלים ז, ו). ומפורש במדרש בראשית רבה (סה, ה) "על ידי שהצדיק את הרשע, כהו עיניו", נעשה עיור. [שהרי היה רק בקכ"ג שנה, והאריך ימים עד ק"פ! וגם יעקב כהו עיניו רק לעת זקנותו (קמז שנים). אמרו על כך בזוהר (ח"ב מו ע"ב) "ותכהינה עיניו" מי שאוהב לרשעים, כך סופו".

אלא רב שמשון רפאל הירש מקשה: ומה תועיל ברכה הנלקחת במרמה אם ה' אינו מסכים לה? ועוד תוך כדי המשחק שמא יתפוש יצחק ועוד יקלל את יעקב? כי מה יועילו עור של עזים תמורת שערות נורמליות של אדם? ועוד, הרי חיש מהר יגיע גם עשו מצידו, ואז תתגלה כל חרפת המרמה?!

ועונה הרב הירש שזה עצמו מה שבקשה רבקה לשכנע את יצחק, שהוא טעה בזה כל חייו [ומעולם לא הצליחה לשכנע אותו בזה בדיבורים]. למדנו מהמקרא "ועל כל פשעים תכסה אהבה" (משלי י, יב) שמתוך אהבתו לעשו לימד יצחק זכות על כל מה ששמע. ובאמת אין עשו ראוי להיות הממשיך של ברכת אברהם! ולכן באמת מיד שנתגלה ליצחק שרימו אותו, הצהיר "גם ברוך יהיה!"

מקור יש לדברי רש"ר הירש במדרש רבה (תחילת ס"ה) "'מצדיק רשע ומרשיע צדיק, תועבת ה' גם שניהם' (משלי יז, טו) א"ר יהושע בן לוי לא ממה שהיתה

רבקה אוהבת את יעקב יותר מעשו עשתה את הדבר הזה, אלא אמרה 'לא יעול ויטעי בההוא סבא'. על שם תועבת ה' גם שניהם, ועל ידי שהצדיק את הרשע כהו עיניו ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו".

קבעו חז"ל "אשה מכרת באורחים יותר מן האיש" (ברכות י, ב) וזאת מפני שיש בה בינה יתירה (נדה מה, ב). יש לה הבחנה, אינסטינקטיבית.

אין רבקה אמנו דוגמא בודדה לעליונות זו. כן שרה אמנו אמרה לאברה "גרש האמה הזאת בני (ישמעאל) ואף שהיה הדבר קשה בעיני אברהם, ציוה לו הקב"ה "כל אשר תאמר לך שרה, עשה!".
וכן מעשה בגמרא שר' חנינא בן דוסא מפני מצוקתו של חוסר פרנסה, התחנן להקב"ה ונעשה לו נס וירדה מן שמים רגל של שולחן של זהב, שימכור ויתפרנס מהכסף. אשתו הבינה יותר ממנו, ידעה שבזה הוא גורע משכרו בעולם הנצח, ויעצה לו להחזיר מתנה זו (תענית כה, א) כלומר הבינה יותר ממנו.

וכן במדרש תנחומא (תזריע, ו) "מעשה בכהן אחד שהיה רואה את הנגעים. מָטָה ידו, בקש לצאת לחוצה לארץ. קרא לאשתו אמר לה 'בשביל שבני אדם רגילין לבא אצלי לראות את הנגעים, קשה עלי לצאת מעליהם. אלא בואי ואני מלמדֵך שתהי רואה את הנגעים. אם ראית שערו של אדם שיבש המעין שלו תהי יודעת שלקה, לפי שכל שער ושער ברא לו הקב"ה מעין בפני עצמו שיהא שותה ממנו. יבש המעין יבש השער'. אמרה לו אשתו 'ומה אם כל שער ושער ברא לו הקב"ה מעין בפני עצמו שיהא שותה ממנו, אתה שאתה בן אדם כמה שערות יש בך, ובניך מתפרנסין על ידך, לא כל שכן שיזַמן לך הקב"ה פרנסה!' לפיכך לא הניחה אותו לצאת חוצה לארץ". הרי היא הבינה יותר ממנו.

וכן אשתו של מנוח, אבי שמשון, ידעה יותר מבעלה (שופטים יג, כג). וכן השונמית היתה חכמה יותר מבעלה (מלכים-ב ד, כג).

גם במצרים בימי קדם, "בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים" (סוטה יא, ב) כי הן היו מעוררות את בעליהן לקיים פריה ורביה, למרות שהיו הבעלים תשושי-כח מפני קושי השיעבוד. ולכן הן זכו שדוקא מאותן מראות הצובאות, בהן פיתו את בעליהן, קבעו את הכיור שבבית המקדש (רש"י על שמות לח, ח).

בעת קריעת ים סוף, שרו הנשים בתופים ומחולות (שמות טו, כ). ביאר שם רש"י: "בתופים ובמחולות - מובטחות היו צדקניות שבדור שהקב"ה עושה להם נסים, והוציאו תופים ממצרים" [עכ"ל]. אבל הגברים לא הוציאו איתם כלי נגינה.

גם בהיות ישראל במדבר, תוך ארבעים יום מאז מתן תורה נכשלו והשתחוו לעגל, אבל בנות ישראל לא השתתפו, לא נתנו מנזמיהם ליצירת העגל. כמבואר בפרקי דר' אליעזר (פרק מ"ה):
"'ויבן מזבח', דן אהרן דין בינו לבין עצמו. אמר אם אני אומר לישראל 'תנו לי כסף וזהב', מיד הם מביאים. אלא הריני אומר להם 'תנו לי נזמי נשיכם ונזמי בניכם ובנותיכם' ויהיה הדבר בטל ממנו. שמעו הנשים ולא קבלו עליהם ליתן נזמיהן לבעליהן, אלא אמרו להם 'אתם רוצים לעשות שקוץ ותועבה שאין בו כח להציל?'. לא שמעו להם. ונתן הקב"ה שכרן של נשים בעוה"ז ובעוה"ב". [ואהרן ידע על מדרגת הנשים, שלא יתנו מנזמיהם לאלילים. וכן הוא במדרש תנחומא, פנחס, ז].

וכן בעון המרגלים, הנשים לא השתתפו (רש"י לבמדבר כו, סד. ע"פ ספרי, במדבר כז, ד).

נחזור לענייננו. רבקה הבינה משמעות הענין יותר מיצחק בעלה. וכדי להציל את האמת, לבל יעשוק עשו את אביו על ידי גניבת דעתו, השתמשה במרמה. וזה הוא פסוק מפורש: "עם עקש תתפל" (שמואל-ב כב, כז).